

FOKUS

SPRÅKLYDSANGER MED OPPGAVER

FOKUS E STUMME BOKSTAVER

LESEKURS C STAVSKRIFT

Stum T

Toril Karstad

ANKERET

Fokus er delvis utviklet ved hjelp av midler fra Extra-stiftelsen (nå Stiftelsen Dam).
Forsidebildet er tegnet av Melissa Adéle Popkema.

Fokus digital læringsressurs (fokus.no) har flere hefter og digitale oppgaver.

STUM T

Stum T-vers: sang nr. 66

Tekst og melodi: Toril Karstad, vokal: Ingvild Blystad,
komp og opptak: Øyvind Åge Berg, illustrasjon: Lydia Madeleine Popkema 10.kl.

Nå har vi vært ved havet
og heist seilet utpå vannet.
Vi drog på dypet, satte garnet
og fikk fisk i spannet.
Jeg stod ved roret da vi
drog til fyret utpå skjæret.
Men lynet kom, vi hørte
braket ifra tordenværet.
Takk for brevet!
Jeg fikk strevet
med å skrive arket fullt.
Det er nemlig målet.
Unnskyld klusset!
Stell med Nusse!
Den må få stilt sin sult.

Vi så det stedet hvor det
store skredet gikk i fjellet
og taket på det huset
som ble styrtet ned i gjelet.
Vi lette rundt i skuret
etter smykket med alt gullet.
Men vi har mistet håpet.
Det er kanskje falt i hullet.
Men i skjulet
fant vi hjulet
med det dekket fra i fjor.
Der var også kjedet.
Styret er her.
Hils til far der!
Adjø, da, kjære mor!

Oppgave 1: Lytt til sangen mens du følger med i teksten.

Oppgave 2: Sett ring rundt alle stumme t-er i sangen,
inkludert t i ordet *det*, og si «stum».

Oppgave 3: Les sangteksten.

Oppgave 4: **Si høyt flere ganger: «Alt vi kan peke på og
si det til, har stum T. Ordet det har også stum T.»**

Oppgave 5a: Skriv stum T-ord i stavskrift.

det:

huset

livet

treet

skapet

dyret

Oppgave 5b: Skriv stum T-ord i stavskrift.

speilet

fyret

seilet

taket

tøyet

målet

Oppgave 5c: Skriv stum T-ord i stavskrift.

stedet

braket

øret

riket

skredet

skuret

Oppgave 5d: Skriv stum T-ord i stavskrift.

styret

laget

kruset

buret

koret

uret

Oppgave 5e: Skriv stum T-ord i stavskrift.

siwet

lålet

øyet

rotet

fatet

røret

Oppgave 5f: Skriv stum T-ord i stavskrift.

motet

håpet

havet

dypet

arket

lynet

Oppgave 5g: Skriv stum T-ord i stavskrift.

sporet

bruset

såret

suset

låret

kneet

Oppgave 5h: Skriv stum T-ord i stavskrift.

føret

bråket

raset

bæret

tunet

været

Oppgave 6: Del opp i stavelser og tell språklyder i Stum T-verset.

- a) Sett prikk under alle vokaler og strek under diftonger. Hver prikk eller strek markerer en stavelse.
- b) Tegn stavelsesbuer under hvert ord.
- c) Skriv antall **språklyder**, rett over hvert ord. Eksempler: Ordet *garnet* har 6 bokstaver, men bare 4 språklyder, for rn er én lyd, og t-en er stum og har ingen lyd.

NB: Antall lyder avhenger av dialektene våre. Kjenn etter hvor mange lyder du selv sier!

Nå har vi vært ved havet og heist
seilet utpå vannet. Vi drog på dypet,
satte garnet og fikk fisk i spannet.
Jeg stod ved roret da vi drog til
fyret utpå skjæret. Men lynet kom,
vi hørte braket ifra tordenværet.
Takk for brevet! Jeg fikk strevet
med å skrive arket fullt – det er
nemlig målet. Unnskyld klusset!
Stell med Nusse! Den må få stilt sin
sult. Vi så det stedet hvor det store
skredet gikk i fjellet og taket på det
huset som ble styrtet ned i gjelet. Vi
lette rundt i skuret etter smykket
med alt gullet. Men vi har mistet
håpet; det er kanskje falt i hullet.
Men i skjulet fant vi hjulet med det
dekket fra i fjor. Der var også
kjedet. Styret er her. Hils til
far der! Adjø, da, kjære mor!

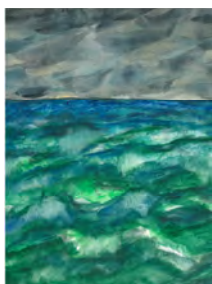

Dewayne Flowers, Dreamstime

Oppgave 7a: Les stum T-ord, og legg bokstavkort.

1

det
dyret
fyret
speilet
seilet
målet
havet

Oddveig Hegstad

2

livet
bålet
hatet
fatet
kavet
kravet
sivet

Celine A. Bastberget, 5.kf. & Alida Karstad, 2.kf.

3

braket
motet
rotet
laget
slaget
brevet
navet

Rawpixel.com, CC0

4

strevet
bordet
roret
huset
kruset
taket
speilbildet

Piet Mondrian, Rawpixel.com, CC0

Oppgave 7b: Les stum T-ord, og legg bokstavkort.

1

buret
koret
sporet
bruset
saltet
suset
gulvuret

Lydia M. Popkema, 7.kf.

2

beltet
såret
låret
øret
spannet
bæret
skiføret

Wilhelm Lassen
Nasjonalbibliotek

3

været
stedet
skredet
raset
maset
bladet
gårdstunet

Lydia Madeleine Popkema, 7.kf.

4

arket
lynet
synet
løpet
tøvet
skriket
løvet

Oppgave 7c: Les stum T-ord, og legg bokstavkort.

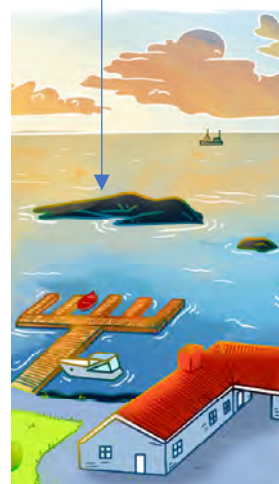
1	2	3	4
- gulvet - skaftet - trekk - setet - tapetet - ansiktet - pianoet - flygelet	- håpet - dypet - brølet - løftet - sølet - redet - øyet - øyenbrynet	- gapet - sotet - slottet - kottet - torget - trollet - hjulet - gjelet = juvet	- jordet - landet - blodet - kjøpet - kinnet - skjulet - skjoldet - skjæret

Oddveig Hegstad

Pearson Scott Foresman & TK

Oyvind Martinsen © Fokus

Oppgave 8: Fullfør fortellingen.

Ta en titt på bildet på side 3. Les innledningen på historien, og fullfør fortellingen.

Velg ut minst fire ord fra oppgave 7, og flett dem inn i historien. Lag overskrift.

«Det brevet var flott!» tenker mor der hun sitter ved bordet. «Det er gutten sin som kan skrive! Men, huff så skummelt det var med det skredet! Heldigvis var familien på fjellet! Ellers hadde de vel mistet livet.»

«Men de mistet jo alt de eide! Og de så på mens huset forsvant ned i gjelet! Jeg lurte på hvordan det føltes. Nå vil jeg late som om jeg er den ni år gamle jenta. Jeg vil skrive hvordan jeg opplevde ulykken, og hva jeg tenkte og følte.» Mor setter seg godt til rette og begynner på fortellingen:

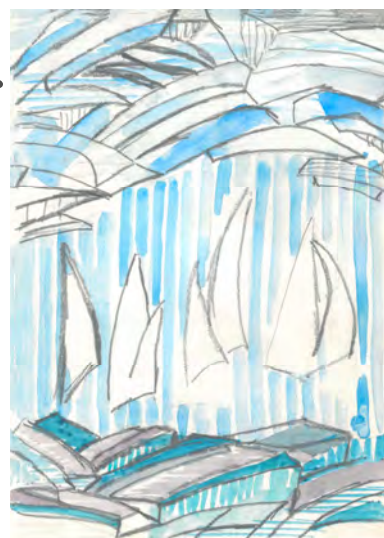
Hei! Jeg heter Anne og er ni år. I fjor opplevde jeg noe fryktelig leit og vanskelig. ...

Oyvind Martinsen © Fokus

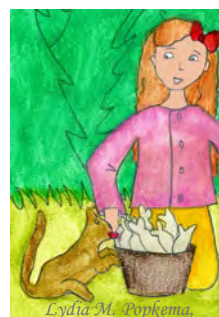
Oppgave 9: Klipp ut en setning, del opp i ord og pusle. Klipp i bokstaver og pusle sammen. Skriv teksten på konvolutt, og putt brikkene i konvolutt.

Nå har vi vært
ved havet og
heist seilet
utpå vannet.

Oddveig Hegstad

Vi drog på dypet,
satte garnet
og fikk fisk i
spannet. Jeg stod
ved roret da vi
drog til fyret

Lydia M. Popkema

Annie T. Degnes Olsen, 4.kl

utpå skjæret.
Men lynet
kom, vi
hørte
braket
ifra tordenværet.
Takk for brevet!
Jeg fikk strevet
med å skrive
arket fullt. Det
er nemlig målet.

**Unnskyld
klusset!**

Stell med

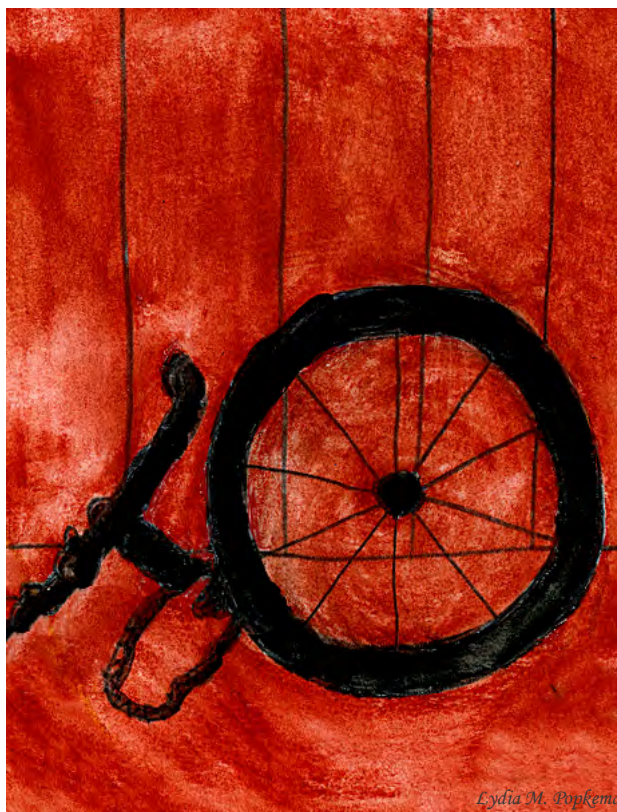
**Nusse! Den må
få stilt sin sult.**

**Vi så det stedet
hvor det store
skredet gikk i
fjellet og taket på
det huset som
ble styrtet ned i**

**gjelet.
Vi lette
rundt i
skuret
etter
smykket
med alt gullet.
Men vi har
mistet håpet.
Det er kanskje
falt i hullet.**

**Men i skjuleet fant
vi hjulet
med det
dekket
fra i fjor.**

**Der var
også kjedet.
Styret er
her. Hils til
far der! Adjø,
da, kjære mor!**

Oppgave 10a: Fyll inn det som mangler i verset, uten å se etter teksten.

Nå har vi vært ved
h_____ og heist
s_____ utpå
v_____. Vi

drog på d_____,
satte g_____
og fikk fisk i
sp_____.

Jeg stod ved r_____ da vi drog til
f_____ utpå skj_____.

Men l_____ kom, vi hørte b_____
ifra torden_____.

Takk for
b_____! Jeg fikk str_____

med å skrive ar_____ fullt. D_____

er nemlig m_____. Unnskyld

kl_____.! Stell med Nusse!

Den må få stilt sin sult.

Oppgave 10b: Fyll inn det som mangler i verset, uten å se etter teksten.

Vi så d_____

st_____

hvor det store

s_____

gikk i f_____

og t_____ på det

h_____ som ble

styrtet ned i gj_____.

*British Library s. 82 Halfvard Halvorsen; Or, The Avalanche.
A Story Of The Fjeld Fjord And Fos, Rawpixel.com, CC0*

Vi lette rundt i sk_____ etter

sm_____ med alt g_____.

Men vi har mistet h_____.

Det er kanskje falt i h_____.

Men i skj_____ fant vi hj_____

med det d_____ fra i fjor.

Der var også kj_____. St_____

er her. Hils til far der!

Adjø, da, kjære mor!

Oppgave 11: Skriv Stum T-verset med stavskrift. Se etter teksten.

Nå har vi vært ved havet
og heist seilet utpå vannet.
Vi drog på dypet, satte garnet
og fikk fisk i spannet.
Jeg stod ved røret da vi
drog til fyret utpå skjæret.
Men lynet kom, vi hørte
braket ifra tordenværet.
Takk for brevet!
Jeg fikk strevet
med å skrive arket fullt.
Det er nemlig målet.
Unnskyld klusset!
Stell med Nusse!
Den må få stilt sin sult.

Vi så det stedet hvor det
store skredet gikk i fjellet
og taket på det huset
som ble styrtet ned i gjelet.
Vi lette rundt i skuret
etter smykket med alt gullet.
Men vi har mistet håpet.
Det er kanskje falt i hullet.
Men i skjulet
fant vi hjulet
med det dekket fra i fjor.
Der var også kjedet.
Styret er her.
Hils til far der!
Adjø, da, kjære mor!

Øyvind Martinsen © Fokus

Oppgave 12a: Bøy substantivene i Stum T-verset.

Ubestemt form entall (en, ei, et)	Bestemt form entall (den, det)	Ubestemt form flertall (flere)	Bestemt form flertall (de)
	havet		
	seilet		
	vannet		
	dypet		
	garnet		
	spannet		
	roret		
	fyret		
	skjæret		
	lynet		
	braket		
	tordenværet		
takk		-----	-----
	brevet		
	strevet	-----	-----

Øyvind Martinsen © Fokus

Oppgave 12b: Bøy substantivene i Stum T-verset.

Ubestemt form entall (en, ei, et)	Bestemt form entall (den, det)	Ubestemt form flertall (flere)	Bestemt form flertall (de)
	arket		
	målet		
	klusset	-----	-----
	stedet		
sult		-----	-----
	skredet		
	fjellet		
	taket		
	huset		
	gjelet		
	skuret		
	smykket		
	gullet	-----	-----
	håpet		
	hullet		
	skjulet		
	hjulet		
	dekket		
	kjedet		
	styret		

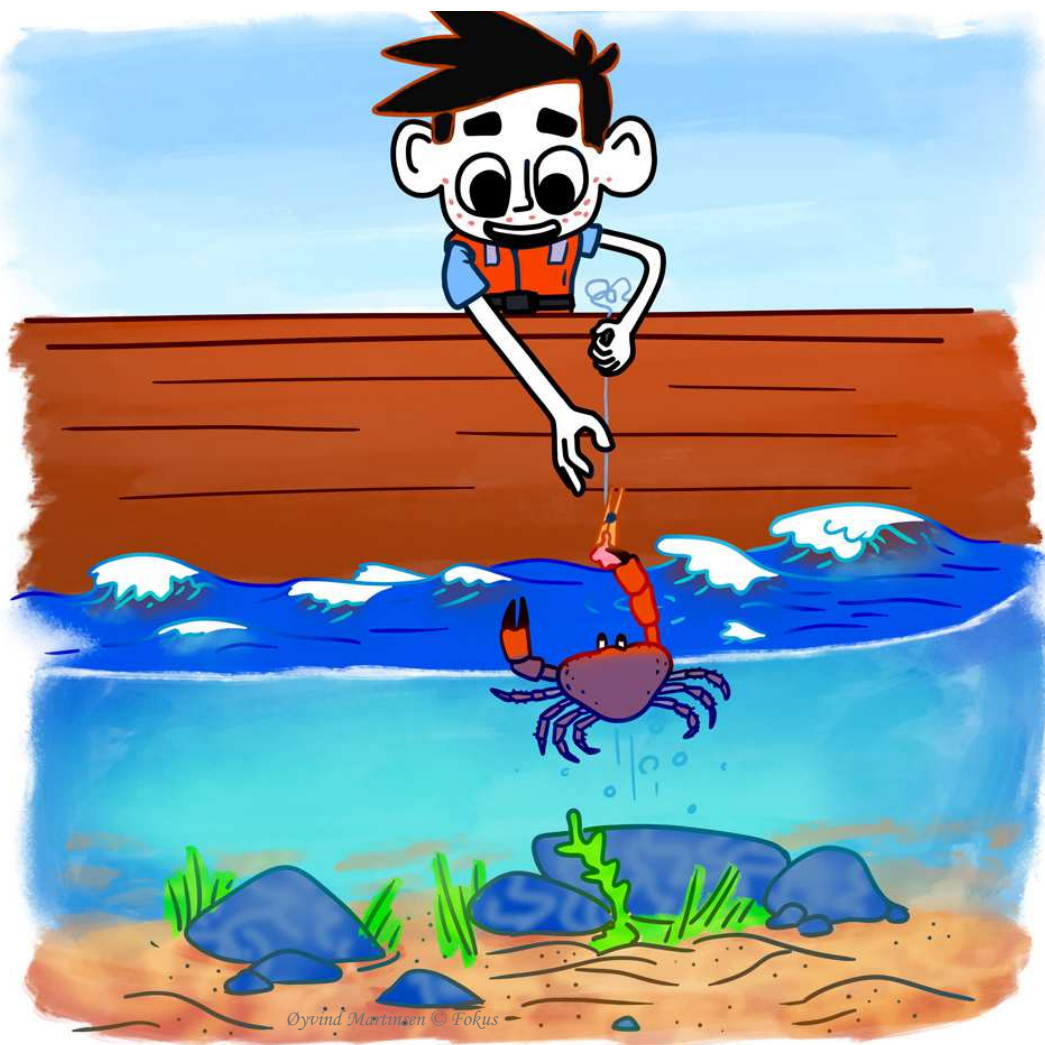

Dreamstime.com, CC0

Oppgave 13: Bøy verbene i Stum T-verset.

Å skje <i>Infinitiv</i>	Det skjer nå <i>Presens</i>	Det skjedde <i>Preteritum</i>	Det har skjedd <i>Perfektum</i>	Det hadde skjedd <i>Preteritum perfektum</i>
			har vært	
			(har) heist	
		drog		
		satte		
		fikk		
		stod		
		drog		
		kom		
		hørte		
		fikk		
å skrive				
	er			

NB: Ordene unnskyld, stell og hils står i imperativ (bydeform): Unnskyld! Stell! Hils!
Men her skal du bare bøye ordene i de 5 oppgitte formene.

Oppgave 14a: Lag sammensatte ord. Koble sammen ordene til venstre med ord fra lista. Let etter 2. ord del i kolonnene til høyre.

pung	målet	jule	huset
Stille	styret	tre	kruset
troll	trekk	seilskute	stikket
båt	motet	verts	taket
fotball	dyret	drikke	navnet
sankthans	laget	fugle	trinnet
hunde	redet	kinke	skrallet
frukt	trevet	konge	braket
Røde	lålet	etter	redet
lekse	fyret	sommer	spiret
sykkel	speilet	storke	paret
jule	seilet	trappe	strevet
helte	huset	torden	bordet
idretts	fatet	vepse	minnet
blomster	havet	hus	nebbet
jule	kravet	torden	røret
			bolet

Oppgave 14b: Lag sammensatte ord. Koble sammen ordene til venstre med ord fra lista. Let etter 2. ord del i kolonnene til høyre.

fugle	låret	snø	raset
vegg	stedet	gårds	arket
kirke	buret	stein	skredet
hare	uret	tegne	løvet
orgel	korset	gjen	fatet
elve	sporet	rumpe	skriket
hav	føret	nøkkel	tunet
skinn	øret	børse	båret
gnag	hjulset	bær	landet
lamme	bruset	frukt	spannet
ski	suset	blå	synet
esel	saltet	bonde	trollet
bil	båret	terreng	løpet
blå	været	bjørke	bladet
sommer	beltet	barne	hullet
land	såret	ospe	skuddet

Oppgave 14c: Lag sammensatte ord. Koble sammen ordene til venstre med ord fra lista. Let etter 2. ord del i kolonnene til høyre.

tre	løftet	ild	stykket
koste	håpet	bein	tallet
gran	gulvet	eple	rommet
stue	sølet	saue	skallet
bil	dynet	null	fettet
kloune	skaftet	drikke	smykket
framtid	trekk	gull	torget
hav	tapetet	sove	bolet
fiske	setet	teater	stedet
ape	brølet	frukt	bruddet
is	øyet	vepse	vannet
ekteskaps	skapet	ved	skjulet
kjøkken	gapet	lys	skjæret
krokodille	rotet	våpen	skjoldet
kles	sotet	hus	kjøpet
reis	fjeset	saue	skinnen

Oppgave 15: Les enkle stum T-ord og ord fra andre fokus.

1	2	3	4
gjerdet gi hjorten tjue skipper tegne øy kjøttet kirurg hjernen gikk rogn gjø tjor bregne skiltet tang keivhendt kjekk fregne gjødde kjempe hjertet sjiraff gyllen sang skimte vogn keitet regner gardin	kjøkkenet bøy gjøk skjerfet gild beregne skive i hjel hei gjest pai kysset skygge døgnet sau kjevlet geit hjørnet gjørme onkel tjent skjørtet regning vogna kjeve sløv gjemme først gift løgn kjekt	hjelm ferdig skifer røy beinet gjerdet kyndig gips kjeft skjelve flau sørlig gjorde bank regner en kikk kjapp hjemmet rørt sjakal gikt gjøgler beregner sognet skjorte sjalu killing tjukk kjele ting gjødsel	kikke blank geipe skifte døgnvill gjalle hjemme sognene sjelden tjære kinnet gang skjulet størst gjerner døgnet kjælen feire gispe mai kirsebær gjøre tjeld vanke løgnen ferdig skjegg kikkert gynge kjære mjau

Til pedagogen: Ramsene kan leses på skolen eller hjemme, som repetert lesing. Man kan ha ei ramse per dag. De kan også benyttes sammen med bokstav-/bokstavgruppekort, for å holde ved like de fenomenene man har øvd på tidligere. Ved undervisning individuelt og i grupper, kan lærer diktere fra ramsene, og elevene skriver ordene med bokstavkort. I hel klasse med stasjonsundervisning, kan barna på bokstaveskestasjonen diktere hverandre ord to og to eller tre og tre. Etter for eksempel fem ord bytter man rolle, så alle får skrevet. Eleven som dikterer, farger ordet han har diktert, med lys farge. Slik vet gruppa hvor langt de er kommet til neste økt.

Oppgave 16: Les sammensatte ord med symboler fra alle fokus.

1	2	3	4
haitann sauebonde seigmann høygaffel kartbok barnevakt norsktimer nordlending teltbardun sangfugl minibank skjærereiret bondesjakk gjennomslag intetkjønn tjuvlånet kilovis gjennomskinn torskerogn hangarskip regnbyge kjøreretning skjøteledning gartnerhallen flomskade hjemreise ferjekaia hoppetauet veibygging brøytekant gjennomført kornhøst torskemiddag forlovede	gardinoppheng gangvei tankefull vinterskjerfet sjenerthet sleggekast hannkjønnet fasttjoret kikkhull fareskiltet campingvogn kenguruskin regnskapsfører kjøttdisk skjørtekanten portnerbolig bomtur hjortekalv paideig tauhopping gjennomarbeidet høydeskrekk fortgang barnehage morskjærighet ufarlig sardinboks veiskiltet blankskurt skjoldbruskkjertel sjampinjongsriver slengtauet hunnkjønnet tjærebrent	hjertekirurg skyggebildet vogntoget mangosmak tegnebrettet kjempediger våpenskjold småfurtne soverommet hjertebank maidag gjerdestaur seilbåt stigbøyle startkabel geitehornet ferskensaft perlekjedet gardintrapp bleieskiftet gjennomtenkt skjeggvekst sjøreise sandhaug kjølerommet skogstjernet kinareise skyteskive nabosogn tangodans regnebok kjøkkengardin skjortevask gartnerskole	hotellrom hjerneslaget skipskaia kjempeflau beinrangelet gjennomgang fartskontroll barnebarn størsteparten kjæledegge verdiskala leilighet ankelskade skjevbygd sjørøverfartøy skinndaud kjeleskapet tjuefjerde gjenganger drosjesjåfør rognekake bingospillet tegnesaker kjøkkenbord skjeløyd portnerlønn fiskedam hjernemasse skyskraper lausbikkje seifisket øyenbrynet korttenkt gjerningsmann

Språkllydhus på oslomål inkludert skarre-r og bokstavløse lyder

h h																									
p pp		b bb		f ff v hv (vv)		t tt		d dd		s ss		rt rdt		rd rdd		(g, j, sh, ch, c) skj sj s rs rds rsj rskj rsk		kj tj k kkj rkj rk		j gj g hj lj		ng n g			
leppe ↑ leppe		m		tann ↑ leppe		lv l ll ld		forgom ↑ tunge- blad		n nn nd		ll lv ld lg l rl rdl		bakgom ↑ tunge- spiss		rn rdn ren rden (r han/ r ham/ r den)		gane ↑ tunge- rygg		k kk (c)		g gg			

Vokaler: a e ¹ e ² i o u y æ ø å												
Diftonger: ei au øy ai ai oi oi												

Fokus © Toril Karstad Kreativ Læring

Hjerte symboliserer stemt/ustemt-par. Døra angir artikulasjonssted, der nedre artikulatur er aktiv og derfor nevnes først (leppe mot tann). Bokstaver og bokstavgrupper i liten skrift forteller om språkllydens skrivemåte, der stumme bokstaver regnes som del av grafemet.